

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ "РАВСЬКЕ РОЗТОЧЧЯ"

Створюваний регіональний ландшафтний парк "Равське Розточчя" площею 20464 га репрезентує природні комплекси Равського Розточчя і Малого Полісся. Найціннішими з них є гідрологічний заказник загальнодержавного значення "Потелицький" та ліси, до складу яких входять види на межі їх ареалу – сосново-букові та сосново-дубово-букові. Співвідношення функціональних зон парку специфічне через те, що тут мало природної рослинності і висока частка девастрованих угідь, висока фрагментарність лісів і ріллі, стикаються різні природно-географічні зони, рівень зайнятості населення низький, а розвиток рекреаційних і туристичних послуг ще недостатній. Крім збереження біорізноманіття на всіх його рівнях, одним із головних завдань парку є організація відпочинку і рекреаційна діяльність.

Ключові слова: регіональний ландшафтний парк, Равське Розточчя, функціональні зони.

*Doc. M.V. Chernyavskyy, Ph. Dr. – USUWFT;
doctorate H.S. Savka – Lviv NU named after Ivan Franko*

Functional zoning of "Ravs'ke Roztochya" Regional Landscape Park

Created "Ravs'ke Roztochya" Regional Landscape Park with the area of 20464 ha represents the natural complexes of Rav's'ke Roztochya and Small Polissya. The hydrological protected area of state importance "Potelytskyj" and forests which include the species at the edge of their area – pine-beech and pine-oak-beech – are the most valuable. The proportion the Park's functional zones is specific because there is not enough natural vegetation there and part of devastated lands is big, the fragmentariness of forests and plough-land is high, different natural-geographical areas butt into each other, the employment level is low, and the development of recreational and tourist services is insufficient. Besides the maintenance of biodiversity at all its levels one of main tasks of the Park is the organization of rest and recreational activity.

Keywords: Regional Landscape Park, Rav's'ke Roztochya, functional zones.

Концепція розвитку заповідної справи в Україні передбачає, зокрема, оптимізацію та розвиток мережі природоохоронних територій для забезпечення збереження біотичного різноманіття екосистем і ландшафтів, створення у прикордонних місцевостях міжнародних заповідних територій.

Для прикордонних регіонів Розточчя та Малого Полісся вирішення багатьох природоохоронних проблем можливе за умови створення нового міжнародного біосферного резервату (заповідника) "Розточчя", який би об'єднав існуючі природоохоронні території Польщі та України.

На території польської частини Розточчя функціонують [11]: один національний парк (8481,76 га), чотири крайобразові парки (ландшафтні парки) (100594,00 га), вісімнадцять природних резерватів (1697 га). На території українського Розточчя знаходяться Яворівський національний природний парк (7078,6 га), природний заповідник "Розточчя" (2084,5 га), тринадцять заказників, шість заповідних урочищ і численні пам'ятки природи. Українські заповідні території зосереджені у східній і частково центральній частині Розточчя на віддалі 30 км від польсько-українського кордону. У них охороняються цінні ландшафтні комплекси, в основному Янівського та Львівського

Розточчя, а природно-територіальні комплекси Равського Розточчя охороні майже не підлягають.

Необхідність розширення мережі природозаповідних територій цього регіону обґрунтовувалася неодноразово, у т.ч. і на засадах створення регіонального ландшафтної парку (РЛП) "Равське Розточчя" [7, 11, 13].

Передбачається, що новостворюваний регіональний ландшафтний парк "Равське Розточчя" слугуватиме екологічним коридором між українськими і польськими природоохоронними територіями, забезпечить їх територіальну і функціональну єдність. Разом із Яворівським національним природним парком та природним заповідником "Розточчя" парк стане територіальною основою для створення міжнародного біосферного резервату "Розточчя" [13].

До складу РЛП "Равське Розточчя" увійдуть території Дев'ятирської, Потелицької, Замківської, Кам'яногірської, Липницької, Кунинської, Крехівської сільських рад, Магерівської селищної ради Жовківського району та Середкевицька сільська рада Яворівського району Львівської області. До парку буде включено 43 населені пункти із загальною кількістю населення 13265 чол.

Парк створюється без вилучення земель у землекористувачів і спрямований на вирішення не тільки природоохоронних, соціальних і рекреаційних проблем, але й на розвиток економіки шляхом підтримки екологічно-зорієнтованого сільського і лісового господарства та іншого підприємництва. Багата історико-культурна спадщина, велика кількість екскурсійно-пізнавальних об'єктів підсилює рекреаційно-ресурсну базу РЛП. Віддалені, малі за площею та кількістю населення села, оточені мальовничими природними ландшафтами, мають значний агротуристичний потенціал.

Методика досліджень і вихідні матеріали

Регіональні ландшафтні парки – відносно нова категорія охорони природних територіальних комплексів в Україні, а тому вони ще не мають установлених традицій щодо їх організації і функціонування, а впорядкування цих територій ще недостатньо опрацьоване. Інформаційною базою досліджень стану середовища парку виступали: топографічні і тематичні карти (типів ґрунтів, типів лісу і типів насаджень) масштабу 1:25000. Сукупність обґрунтованих екологічних вимог, які визначають правовий статус, призначення регіонального ландшафтної парку, характер дозволеної в ньому діяльності, порядок охорони, відтворення і використання його природних комплексів і їх функціональне зонування були предметом наших досліджень протягом 1999-2004 рр. Обґрунтування функціональних зон парку здійснено на підставі вивчення його природних умов, стану екосистем, їх біорізноманіття і унікальності. Показником раритетності угруповань слугували синфітозологічні індекси – СФІ [5]. Картування парку здійснено відповідно до типу морфологічної структури ландшафтів, а вичленування функціональних зон виконано за характерним поєднанням і територіальним розміщенням природних комплексів [3].

Природні умови парку

Проектований регіональний ландшафтний парк розташований на стику північно-східного макросхилу Українського Розточчя та північно-західної окраїни Малеого Полісся.

Зі схилів Розточчя стікають річки: Мощанка, Біла, Свиня, Кривуля та інші, які є притоками Західного Бугу. Річкові долини мають широкі заплави і озероподібні розширення, які перетворені у великі ставки. Переважають руслові ставки з дамбами. Найбільше їх є біля с. Кунин, с. Хитрейки, смт. Магерів та м. Рава-Руська. Деякі ставки мають рекреаційне значення. Загалом у РЛП нараховується 21 ставок загальною площею 350,7 га.

Долини річок меліоровані. Найбільш меліорованими є місцевості річкових долин Добросинського та Підрозтоцького ландшафтів. Меліоративні системи розміщені в долинах річок Рати, Мощанки, Білої, Дерев'янки, Млинівки. Інтенсивна меліорація у 60-70-х роках минулого століття призвела до осушення багатьох боліт, торфовищ, що, в свою чергу, спричинило надмірне переосушення ґрунтів і втрати ними родючого потенціалу [11].

За геоботанічним районуванням України [2], вся українська частина Розточчя належить до Європейської широколистянолісової області, Центральноєвропейської провінції, Балтійської підпровінції, Розтоцької округи букових, дубово-соснових та букових лісів, Немирівсько-Магерівського району букових, дубово-соснових, дубово-грабових лісів. Мале Полісся відноситься до Поліської підпровінції Малополіської округи і в межах проектованого парку до Рава-Русько-Радехівсько-Бродівського району соснових, дубово-соснових, грабово-дубово-соснових лісів.

Для Равського Розточчя характерним є наявність флористичних реліктів льодовикової доби, значної кількості видів флори і фауни, які внесені у Червону книгу України, поширення всіх різновидів дерново-слабопідзолистих ґрунтів на пісках і супісках, переважання в складі лісових формацій соснових, дубово-соснових і буково-дубово-соснових природних лісів і зокрема поширення бука близько східної його межі, наявність мальовничих ландшафтів, які мають важливе рекреаційне значення.

На території парку виявлено більшість видів Розточчя і Мале Полісся, які включені в Червону книгу України: *Allium ursinum* L., *Huperzia selago* (L.) Bernh. ex Schrank., *Cephalanthera damasonium* (Mill.) Druce, *Cephalanthera rubra* (L.) Mill., *Neottia nidus-avis* (L.) Rich, *Listera ovata* (L.) R. Br., *Corallorhiza trifida* Chatel., *Epipactis palustris* (L.) Crantz, *Epipactis heleborine* (L.) Crantz, *Lilium martagon* L., *Saxifraga hirculus* L., *Platanthera chlorantha* (Cust.) Reichenb., *Platanthera bifolia* (L.) Rich, *Carex davallina* Smith, *Dactylorhiza incarnata* (L.) Soo, *Dactylorhiza maculata* (L.) Soo, *Dactylorhiza majalis* (Reichenb.) P.F. Hunt et Summerhayes, *Dactylorhiza traunsteineri* (Saut.) Soo, *Dactylorhiza fuchsii* (Druce) Soo, *Galanthus nivalis* L., *Lycopodium annotinum* L., *Salvinia natans* (L.) All., *Swertia perennis* L. [9].

Значна типологічна різноманітність лісів. За лісотипологічною класифікацією Алексеева-Погребняка-Воробйова тут поширені 14 типів лісу: сухий сосновий бір; свіжий сосновий бір; вологий сосновий бір; сирий сосновий бір; свіжий дубово-сосновий суббір; свіжий буково-сосновий суббір; вологий дубово-сосновий суббір; сирий дубово-сосновий суббір; свіжа грабово-соснова судіброва; свіжа грабово-соснова субучина; волога грабово-соснова судіброва; волога грабово-соснова субучина; сира сучорновільшина; волога грабово-дубова бучина.

На території проектного парку поширені представники більшості типів безхребетних. У водоймах живуть такі види риб: підуст, щука, окунь, карась, в'юн, верховодка та інші. У фауні земноводних налічується близько 11 видів, а плазунів – 6 видів. На території Равського Розточчя поширено 20 видів хребетних тварин, які занесені до Червоної книги України [4]. До Європейського Червоного Списку занесені такі види тварин: орлан-білохвіст (*Haliaeetus albicilla* L.), вухань звичайний (*Plecotus auritus* L.), вовчок ліщиновий (*Muscardinus avellanarius* L.), видра річкова (*Lutra lutra* L.), деркач (*Crex crex* L., гніздиться).

Ці попередні дані біорізноманіття вимагають іще детальніших досліджень і деяких уточнень, зокрема щодо поширеності окремих видів флори, яка знаходиться під постійним і значним антропогенним впливом.

За фізико-географічним районуванням України [7] Розточчя – це район Розтоцько-Опільської горбогірної області Західно-Української лісостепової провінції.

Рис. 1. Фізико-географічне районування та ландшафтна схема РЛП "Равське Розточчя"

Ландшафтна структура території РЛП "Равське Розточчя" представлена індивідуальними ландшафтами і типологічними ландшафтними місцевостями [8]. Індивідуальні ландшафти належать до двох типів – подільського (Равський, Дубровицький), які займають домінуюче положення в парку, і малополіського, які частково заходять на територію парку (Підрозтоцький, Добросинський) – рис. 1.

Равський ландшафт у парку займає найбільшу площу. Домінуючими у ньому є слаборозчленовані ділянки горбогір'я, складені перевідкладеними флювіогляціальними супісками і корінними пісками. Горбогір'я покриті сосновими і дубово-сосновими лісами на дерново-слабопідзолистих ґрунтах. У межах парку це найбільш заліснена та найменш заселена територія.

Дубровицький ландшафт відноситься до подільського типу ландшафтів. Він характеризується найбільшими на Розточчі абсолютними висотами (370-400 метрів) і відносними перевищеннями (70-120 метрів), крутими (від 5-20 до 45 градусів) схилами, ступінчатим (ярусним) рельєфом, глибоко врізаними V-подібними (іноді з фрагментами терас) ярами (дебрами), що створюють густу сітку розчленування [3]. У Дубровицькому ландшафті в межах РЛП найпоширенішими місцевостями є вузькі днища річкових долин, покриті осоково-різнотравними луками на лучно-болотних, лучних і дернових ґрунтах та крутосхилів, розчленовані глибокими ярами горбогірні межиріччя, покриті грабово-буковими лісами на сірих лісових ґрунтах.

Підрозтоцький ландшафт є перехідним і характеризується багатьма рисами, властивими Розточчю та Малому Поліссю. Флювіогляціальні, ерозійні та еолові процеси на фоні висхідних тектонічних рухів спричинили розчленування пасма Розточчя, виділення характерних елементів орографії (гряд) субширотного і широтного простягання, формування алювіальних рівнів. Внаслідок нерівномірного відступання границь утворилися відособлені від масиву Розточчя останці Крукова Гора (393 м) біля с. Фійна, гора Вовковиця (341 м) біля м. Рави-Руської, Камінна Гора в околицях с. Замок, виступ півострівного характеру Магерівський [14]. Основу рисунку ландшафту утворюють природно-територіальні комплекси добре вироблених і розгалужених долин річок, що течуть на схід, та гряд широтного простягання, часто перекритих лесовидними відкладами. Виразну домінуючу роль (40 % площі) відіграють природні комплекси розчленованих гряд з сірими лісовими ґрунтами, сформованими на лесовидних суглинках, підстелених крейдовими відкладами.

У Добросинському ландшафті найбільш поширеними є заплавні лучно-болотні місцевості межиріч різного ступеня дренажності, зайняті заболоченими луками і сосновими та дубово-сосновими лісами на дерново-слабопідзолистих ґрунтах; також місцевості слабохвилястих денудаційних рівнин з дерново-карбонатними ґрунтами на корі вивітрювання крейдових мергелів; грядові ерозійно-денудаційні місцевості з сірими лісовими ґрунтами і опідзоленими чорноземами на лесах. Добросинський та Підрозтоцький ландшафти зазнають найбільшого демографічного навантаження.

Найпоширенішим наслідком площинних антропогенних навантажень на території РЛП є трансформація корінного рослинного покриву і створення похідних деревостанів та вторинних лучних фітоценозів на значних площах. Окремі ділянки лісового фонду відчувають вплив розміщених поблизу промислових і сільськогосподарських підприємств, а також зазнають надмірних рекреаційних навантажень, внаслідок чого відбувається часткове всихання лісів, сповільнення росту дерев і послаблення стійкості деревостанів. Широке поширення тут мають коренева губка (*Heterobasidion annosus* (Fr.) Bret.) та хвороба шютте.

Надмірне зрідження і суцільні вирубування призвели до розвіювання піщаних утворень, що були закріплені ними і спричинили деградацію земельних угідь. Ліси поступаються місцем лучній рослинності, яка не здатна повністю виконати консервуючу функцію щодо форм рельєфу.

Функціональні зони парку

Структура земель і їх функціональне призначення у регіональному ландшафтному парку специфічні. Площа сільськогосподарських угідь становить – 14215 га, лісів – 3670 га, водних угідь – 503 га, забудови (поселень) 604 – га. Загальна площа проєктованого РЛП – 20464 га.

Найціннішими природними комплексами є гідрологічний заказник загальнодержавного значення "Потелицький" [6] та ліси, до складу яких входять види на межі їх ареалу. Поширені тут букові ліси [15] належать до типу карпатських і мають у своєму складі значну кількість гірських видів, в тому числі папоротей. Рідкісними фітоценозами є й соснові бучини (Pineto-Fagetum). Угруповання буково-соснових лісів кислцевих (Fageto (sylvaticae)-Pinetum (sylvestris) oxalidosum (acetosellae)) та буково-соснових лісів чорницевих (Fageto (sylvaticae)-Pinetum (sylvestris) vaccinosum (myrtilli)) занесені до Зеленої Книги України [5, 10], мають згасаючий характер зміни ареалу, клімаксове положення в сукцесійному ряду, задовільний потенціал відновлюваності, а тому потребують на території парку охорони.

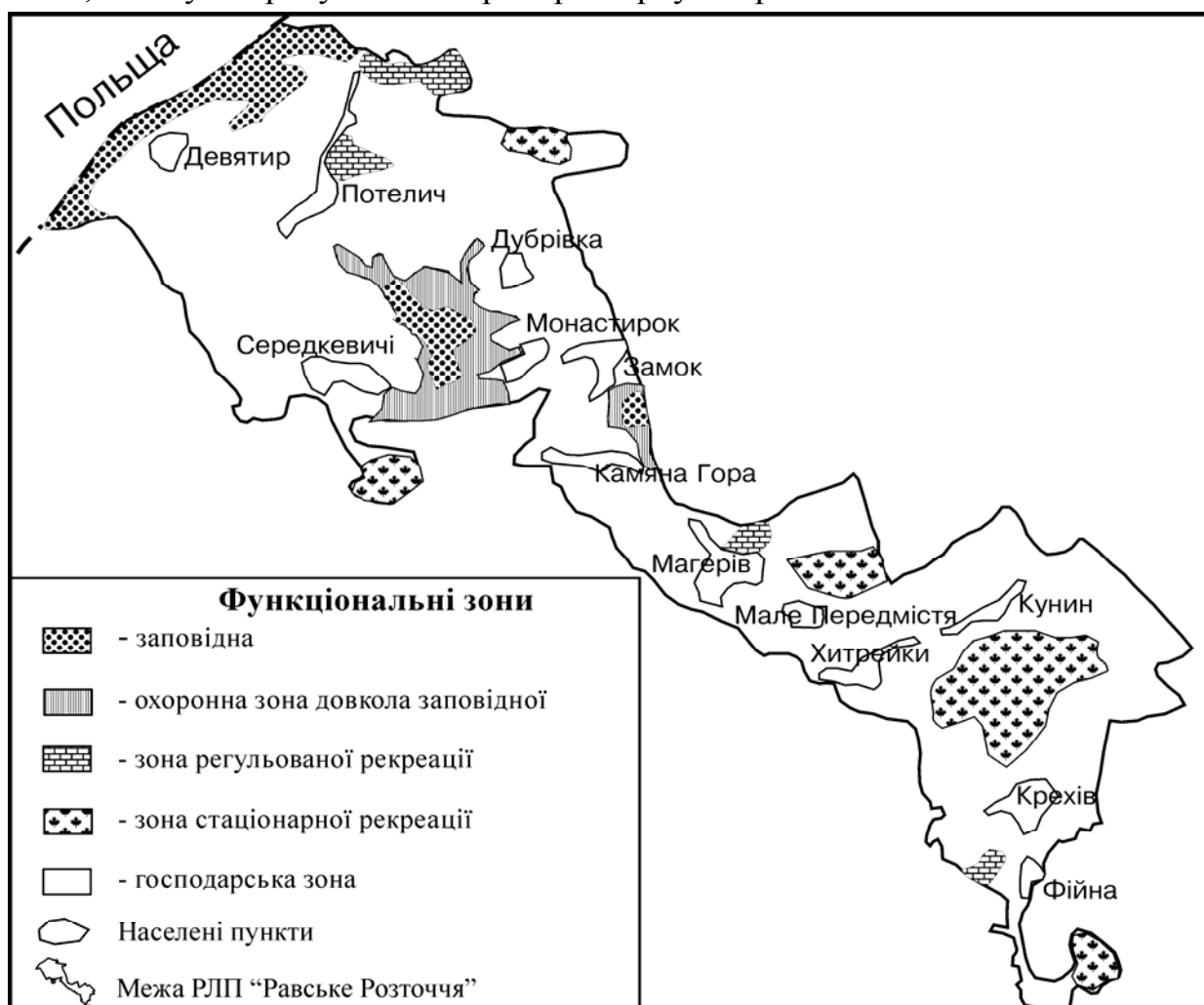

Рис. 2. Функціональні зони РЛП "Равське Розточчя"

З урахуванням структури земель і поширення рослинності на території РЛП "Равське Розточчя" ми запроєктували такі чотири функціональні зони (рис. 2):

1. Заповідна, яка призначена для охорони та відновлення найцінніших природних комплексів соснових, сосново-букових і сосново-дубово-букових лісів та боліт і охоронна зона довкола неї.
2. Регульованої рекреації, в межах якої проводиться короткотерміновий відпочинок та оздоровлення населення, огляд особливо мальовничих і пам'ятних місць;
3. Стационарної рекреації, яка призначена для розміщення мотелів, кемпінгу, інших об'єктів обслуговування відвідувачів парку;
4. Господарська, в межах якої проводиться господарська діяльність, спрямована на стійкий розвиток регіону.

Розподіл площі РЛП "Равське Розточчя" за функціональними зонами наводиться у табл. 1.

Табл. 1. Функціональні зони і їх структура РЛП "Равське Розточчя"

№	Функціональна зона	Площа, га	Площа, %
1	Заповідна зона	1268	6,2
2	Охоронна зона довкола заповідної зони	651	3,2
3	Зона стационарної рекреації	994	4,9
4	Зона регульованої рекреації	826	4,0
5	Господарська зона	16725	81,7
Всього		20464	100

Співвідношення функціональних зон тут не є типовим для регіональних ландшафтних парків взагалі, але воно характерне для регіонів, де мало природної рослинності і висока частка деастрованих угідь, де висока фрагментарність лісів і ріллі, де стикаються різні природно-географічні зони, де рівень зайнятості населення низький, кількість робочих місць обмежена, а розвиток рекреаційних і туристичних послуг ще недостатній. Тому основна стратегія розвитку парку полягає у впровадженні пізнавального туризму, розвитку традиційних народних промислів, створенні рекреаційних комплексів.

Заповідна зона

Геоморфологічна будова й природно-кліматичні умови Розточчя такі, що тут проходить південна межа суцільного поширення сосни звичайної та збереглися острівні оселення бука лісового (за північно-східною межею його суцільного ареалу). Тому збереження фітоценозів з домінуванням сосни та бука має для регіону важливе соціологічне значення.

Болота належать здебільшого до долинних, рідше улоговинних і представлені евтрофними трав'яними та трав'яно-моховими угрупованнями [1]. У гідрологічному заказнику "Потелицький" площею 162 га знаходиться болото з добре вираженою типовою болотною рослинністю, що значною мірою впливає на формування мікроклімату і є стабілізатором водного режиму р. Рата. Це – місце оселення багатьох видів водно-болотних птахів [4]. Заказник оголошений 1980 р., знаходиться у віданні сільської ради с. Потеличі і входить до заповідної зони проєктованого парку.

Типові, однак розташовані дотично до польської території ліси і унікальні ліси Розточчя і Малого Полісся сукупно із гідрологічним заказником

передовсім увійшли до проекрованої заповідної зони. Вона складається з двох відокремлених масивів лісів і боліт. За категоріями захисності ліси парку належать до лісів, які мають важливе значення для захисту природного середовища; оздоровчих ділянок на ярах, берегах балок і річкових долин; захисних смуг вздовж автомобільних доріг державного значення; захисних смуг вздовж залізниць.

Перший масив лісів, які пропонується включити до заповідної зони – це ліси вздовж державного кордону України. Вони мають статус лісів важливого значення для захисту природного середовища. До цього масиву ввійдуть ліси у кварталах 1-9 Рава-Руського лісництва Жовківського ДЛГП "Галсільліс". Загальна їх площа – 897 га. Це – типові соснові ліси бідних умов місцезростання (свіжі бори, свіжі і вологі сосново-дубові субори) переважно 50-60-річні, нерівномірної повноти (0,5-0,6), одновікові. Дуже рідко трапляються різновікові соснові деревостани (з коливанням віку – до 40-50 років). Унаслідок інтенсивної господарської діяльності і самовільного несанкціонованого рубання високоповнотних насаджень тут нема.

Унікальні сосново-букові і сосново-дубово-букові 80-річні деревостани як природного, так і природно-штучного походження переважають у вологій грабово-сосновій субучині. У фрагментарно поширеній свіжій грабово-сосновій субучині у складі природних деревостанів переважають пристигаючі буково-соснові з домішкою черешні, іноді клена гостролистого, деревостани. У вологій сосново-грабовій судіброві домінують чисті і мішані за участю граба і сосни деревостани з домішкою осики, але без дуба звичайного. Це свідчить про те, що деревостани мішаного походження інтенсивно пройдені доглядовими рубаннями. Фрагментарно трапляються природні чисті, або з незначною домішкою (до 5-10 %) ясена середньо- і високоповнотні деревостани вільхи чорної віком 35-55 років.

Грабово-сосново-букові різновікові (переважно 40-90-річні) деревостани трапляються рідко. У вологій грабово-сосновій субучині є похідні березові з участю сосни і бука насадження та штучні сосново-дубово-букові 55-річні насадження зі значною участю берези звислої і осики. Характерно, що у сугрудках у складі природних лісів значна частка припадає на черешні – від 1-2 % до 5-20 % за запасом.

Другий заповідний лісовий масив – це квартали 66, 68, 69, 76 Рава-Руського лісництва Рава-Руського держлісгоспу у південно-західній частині парку. Кв. 64, 65, 67, 70-75 входять до буферної зони довкола заповідної. Це – переважно соснові, буково-соснові та сосново-дубово-букові з різною часткою головних порід природні і штучні ліси другої групи, у яких велося типове господарювання. Необхідність віднесення їх до заповідної зони обумовлено тим, що це – південна межа суцільного поширення сосни звичайної і північно-східна межа поширення бука і тут ще збереглися також різновікові природні деревостани за участю цих порід. У 66 кварталі виділена пам'ятка природи місцевого значення, а у 68 кварталі – лісовий генетичний резерват бука, у 76 кварталі – сосни і модрини європейської (табл. 2).

Табл. 2. Особливо цінні ліси регіонального ландшафтного парку "Рава-Руське Розточчя" (Рава-Руське лісництво)

Місце- знаходження	Категорія	Індекс типу лісу	Походження деревостану	Склад деревостану	Вік, років	Середній діаметр, см	Середня висота, м	Повнота	Запас, м ³ /га
Рава-Руське л-во, кв.66, діл.3	Пам'ятка природи	B2-дС	Природно- штучне	7С1Б1Г1Вх	40-95	41,5	28,7	0,77	198
Рава-Руське л-во, кв.68, діл.18	Генетичний резерват	С2-г-дБк	Природне	9Бк1Г+С	70-95	38,5	28,8	0,82	364
Рава-Руське л-во, кв.68, діл.23	Генетичний резерват	С3-г-дБк	Природне	10Бк+С+Б	75-92	40,2	29,1	0,82	394
Рава-Руське л-во, кв.76, діл.4	Генетичний резерват	С2-г-сД	Штучне	10С	71	35,2	27,6	0,77	446
Рава-Руське л-во, кв.76, діл.8	Генетичний резерват	С3-г-сД	Штучне	8Мд2Дч	103	42,0	29,8	0,99	556
Рава-Руське л-во, кв.41, діл.19	Генетичний резерват	С2-г-сД	Природно- штучне	8Мд1Д1С+Бк	40-48	28,6	25,5	0,98	393
Рава-Руське л-во, кв.41, діл.25	Лісонасіннева ділянка	С2-г-сД	Природно- штучне	9Мд1Д	40-65	41,8	26,4	0,92	510
Рава-Руське л-во, кв.38, діл.3	Лісонасіннева ділянка	D3-д-гБк	Природне	9Бк1Г од.Ос	30-104	41,3	29,6	0,83	413
Рава-Руське л-во, кв.69, діл.10	Лісонасіннева ділянка	С3-д-гБк	Природне	10Бк+С	85-98	40,3	28,6	0,64	312
Рава-Руське л-во, кв.69, діл.11	Лісонасіннева ділянка	С2-д-гБк	Природне	9Бк1Д	57-80	33,3	24,1	0,62	276
Рава-Руське л-во, кв.73, діл.14	Лісонасіннева ділянка	С2-г-бкД	Природно- штучне	9С1Б+Бк	60-72	34,1	25,8	0,81	426
Рава-Руське л-во, кв.76, діл.14	Лісонасіннева ділянка	С3-г-сД	Природно- штучне	10С	60-68	34,8	27,1	0,79	476

У 41 кварталі виділено лісові генетичні резервати модрини, а у ще п'ятьох ділянках (табл. 2) створено лісонасінневі ділянки для заготівлі насіння і живців сосни, бука і дуба. Площа цих резерватів (від 2,6 га до 6,8 га) недостатня, щоб повно відображати генотипічний склад даної частини популяції і підтримувати його в цьому стані досить довгий час. Тому для забезпечення стійкості насаджень резерватів навколо них створюються спеціальні захисні (буферні) зони. Для резерватів парку їх ширина повинна сягати не менше, ніж 100-150 м по периметру [12].

Синфітосозологічний індекс лісових угруповань заповідної зони коливається від 2,4 (типові) до 8,8 балів (раритетні), що свідчить про неоднакову їх цінність.

Ліси заповідних масивів виконують передовсім кліматорегулювальну і захисну роль і потребують дотримання у них заповідного режиму. Важлива їх і біогенетична функція для збереження цінних популяцій бука і модрини. Збереженню біотопів як типових, так і раритетних і зникаючих рослин необхідно приділити особливу увагу при природоохоронному впорядкуванні проєктованого парку. Дотримання заповідного режиму для таких ділянок є обов'язковим згідно з чинним лісовим законодавством. Природне відновлення у цих лісах ненадійне і тому для їх відтворення може бути запропоновано здійснення заходів сприяння природному поновленню як на галявинах, які є у цих деревостанах, так і під наметом розріджених насаджень. Ймовірно, що на незначній площі можна провести рубки переформування насаджень з одновікових однопородних у різновікові мішані, але для цього треба провести попередні дослідження.

Зона регульованої рекреації

У зоні регульованої рекреації знаходяться пам'ятки сакральної та господарської архітектури. Зокрема в с. Середкевичі збереглася церква кін. XVIII – поч. XIX ст. Крехівський монастир з кожним роком приваблює все більше і більше туристів та паломників. Від с. Руда Крехівська до с. Кунин тягнуться бори, які завершуються озерами, придатними для розвитку водного туризму.

Тут переважають соснові насадження віком 25-60 років та букові ліси віком 50-60 років. Трапляються в цій зоні формації дуба звичайного та червоного. СФІ цих угруповань середній і становить 4,6-4,7.

Зона стаціонарної рекреації

Зона стаціонарної рекреації (Фійна – Майдан) знаходиться на межі з національним природним парком "Яворівський". На цій території розташована велика кількість баз відпочинку підприємств міста Львова, зокрема база відпочинку "Млинки".

Природне озеро на базі торфовища біля с. Бірки, а також соснові насадження віком 40-50 років, а також наметове містечко після відповідного впорядкування можуть слугувати зоною відпочинку та оздоровлення.

У цій зоні переважають штучні соснові насадження віком 16-45, іноді 55-60 років. Букові насадження (60-90 років) мають еталонне значення. Чистих насаджень дуже мало. У формаціях бука трапляються граб звичайний, явір, липа дрібнолиста, клен гостролистий, береза звисла, дуб звичайний, осика, модрина європейська.

Господарська зона

До господарської зони відносяться переважно населені пункти і прилеглі до них території. Господарська зона представлена сільськогосподарськими угіддями, які роз'єднані лісовими масивами. Ці землі використовують під присадибні ділянки, сінокоси, пасовища та за іншими господарськими призначеннями.

У лісових формаціях сосни звичайної трапляються дерева, які мають демонстраційне (еталонне) значення (80-90 років). Вони переважно ростуть на галявинах, узліссях. Певне господарське значення мають насадження акації білої, липи дрібнолистої, черешні. Ці території контролюються "Галсільлісом".

Синфітосозологічна оцінка ознак рослинних угруповань у зонах стаціонарної рекреації і господарській зоні РЛП "Равське Розточчя" дещо нижчі, ніж для двох попередніх зон. СФІ для деревостанів зони стаціонарної рекреації становить 3-4,6 бали, а господарської зони іще нижчий – всього 2,9-3 бали.

Серед лук найбільшу площу займають торф'янисті луки, найчастіше домінує щучник дернистий (*Deschampsia caespitosa* (L.) Beauv.), найпоширенішою болотною формацією є формація осоки зближеної (*Carex arthropinqua* Schum.) [1].

Розточчя із багатим рослинним та тваринним світом є своєрідним природним регіоном, який не має собі аналогів в Європі. Створення тут міждержавної природно-заповідної території допоможе вивчити природне різноманіття всього цього регіону, розробити спільні заходи з його охорони, проводити узгоджені наукові дослідження в українській та польській частинах регіону. Існують також великі перспективи у розвитку туризму в цьому регіоні [7, 13].

Висновки

Створюваний регіональний ландшафтний парк "Равське Розточчя" площею 20464 га, який охоплює Розточчя і Мале Полісся, слугуватиме екологічним коридором між українськими і польськими природоохоронними територіями, забезпечить їх територіальну і функціональну єдність. Розчленованість рельєфу, неоднорідність гідрологічних та ґрунтових умов обумовлює формування мальовничих ландшафтів, які є визначальним компонентом для функціонування і розвитку парку.

Співвідношення функціональних зон парку специфічне через те, що тут мало природної рослинності і висока частка девастрованих угідь, висока фрагментарність лісів і ріллі, стикуються різні природно-географічні зони, рівень зайнятості населення низький, а розвиток рекреаційних і туристичних послуг ще недостатній. Тому основна стратегія розвитку парку полягає у впровадженні пізнавального туризму, розвитку традиційних народних промислів, створенні рекреаційних комплексів.

Крім збереження біорізноманіття на всіх його рівнях, одним із головних завдань парку є організація відпочинку і рекреаційна діяльність. Ліси регіонального ландшафтного парку "Равське Розточчя" будуть використовуватися в культурно-оздоровчих цілях завдяки різноманітній структурі і породному складу.

Література

1. Боч М.С., Рубцов Н.И. О болотных массивах западных районов Подольской возвышенности./ Ботанический журнал, 1962, т.47, 4. – С. 1145-1149.
2. Геоботаничне районування Української РСР. – К.: Наук. думка, 1977. – 303 с.
3. Геренчук К.І., Раковська Е.М., Топчієв О.Г. Польові географічні дослідження. – К.: Вища шк., 1975. – 248 с.
4. Гузій А.І. Фауна і населення хребетних західного регіону України/ Укр. держ. лісотехн. ун-т. – Київ, 1997, т.1: Розточчя. – 161 с.
5. Зеленая книга Украинской ССР: Редкие, исчезающие и типичные, нуждающиеся в охране растительные сообщества/ Под общ. ред. Шеляг-Сосонко Ю.Р. – К., Наукова думка, 1987. – 216 с.
6. Леоненко В.Б., Попович С.Ю., Клєстов М.Л., Осипова М.О., Бардіна І.М. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення. Довідник. – К.: Наука, 1999. – 239 с.
7. Міждержавні природно-заповідні території України/ колектив авторів/ Під заг. редакцією Т.Л. Андрієнко. – Міжвідомча комплексна лабораторія наукових основ заповідної справи НАН України та Мінекобезпеки України. – Київ, 1998. – 132 с.
8. Муха Б.П. Ландшафтна структура Українського Розточчя./ Проблеми і перспективи розвитку природоохоронних об'єктів на Розточчі/ Матер. міжнар. наук.-практ. конф. – Львів: Логос, 2000. – С. 156-165.
9. Сорока М.І. Рідкісні та зникаючі види рослин Українського Розточчя// Наук. вісник УкрДЛТУ: Природничі дослідження на Розточчі. – 1995, вип. 4. – С. 77-81.
10. Стойко С.М., Мілкіна Л.І., Ященко П.Т. та ін. Раритетні фітоценози Західних регіонів України (Регіональна "Зелена книга"). – Львів, 1997. – 190 с.
11. Стойко С., Мельник А., Шушняк В. та ін. Українська частина проектного польсько-українського біосферного резервату "Розточчя" та її репрезентативне ландшафтно-екологічне значення/ Біосферний резерват як модель сталого розвитку територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Матер. міжнар. наук.-практ. конференції. – Львів: Меркатор, 2003. – С. 16-31.
12. Чернявський М.В. Поліфункціональна роль лісових генетичних резерватів дуба звичайного// Наук. вісник УкрДЛТУ, вип. 8.1. – Львів, 1998. – С. 42-57.
13. Rakowski G., Brusak W., Zinko I., Krawczuk J. Roztoczanska transgraniczna strefa ochronna// Ogolnopolski Zjazd PTG, Lublin, 1994. – S. 167-169.
14. Mucha B., Fedirko O., Brusak W. Przejawy tektonikioraz struktur litologicznych w krajobrazach Roztocza i jej aspekty sedymentologiczne, hydrologiczne i geomorfologiczno- krajobrazowe. – Lublin: Pektor, 1993. – S. 85-89.
15. Szafer Wl. Podstawy geobotanicznego podzjalu Polski// Szata roslinna Polski. Panstwowe Wyd. Naukowe, Warszawa, 1959, t 2. – S. 45-67.

УДК 630*582.894

Доц. П.Г. Хомюк, канд. с.-г. наук;
аспір. А.Б. Невпорана – УкрДЛТУ

ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА ЛІСОВІ НАСАДЖЕННЯ

Наведено результати досліджень структури рекреаційних лісів, які належать до зеленої зони м. Львова. Описано розподіл площ земель за рекреаційними показниками. Зафіксовано результати впливу рекреаційних навантажень на структуру лісів.

Ключові слова: рекреаційне навантаження, функціональна зона, структура рекреаційних лісів.

Doc. P.G. Khomyuk; doctorate A.B. Neyporana – USUWFT

The evaluation of recreation influence on forest stands of Lvivsky DLG

In article are brought results of the investigations structure of recreation forests, belonging to greenbelt of the city Lvov. Described sharing the areas for recreation factors. The fixed results of the influence recreation loads on structure forests.

Keywords: recreation load, functional zone, structure of recreation forests.